

den nacht van 22 op 23 April, vroeg men zich af, of ook dat alles verdwijnen moest.

De bewoners van Zeebrugge waren reeds dikkwijls naar Lissewege, Ramskapellebrug en Dudzeele gevlucht voor 't geweld der beschieting. Zelfs de Duitse vice-admiraal, die over Zeebrugge het bevel voerde, ging te Dudzeele overmachten, om het gevaar der raids te ontwijken.

Op den storm volgde dus stilte. De bevolking keerde terug. Eenige dagen later kwam de keizer naar Zeebrugge. Men seimde 't nieuws van dit bezoek rond en beweerde, dat de Britsche plannen mislukkt waren. 't Werd weer de veel onschuldiger strijd der communiqués.

En was Zeebrugge nu geblokkeerd? Niet geheel. Nog konden duikboten heen en weer sluipen, doch veel moeilijker, en vooral bij ongunstig weer waren de hindernissen groot. Aan opruiming der gezonken schepen viel vooreerst niet te denken. Deze waren met beton gevuld en bij elken vloed geraakten ze vaster in 't slijk.

Deze raid was bovendien het begin van een nieuwe worsteling tegen de duikbootbasis. Dag en nacht zou vliegeska-

der na vliegeskader verschijnen en bommen strooien, niet alleen op Zeebrugge, doch ook op de barakken langs het kanaal en op de werkplaatsen te Brugge. 't Was ook hier een afschuwelijke Lente geworden. Elken nacht werden de bewoners van Zeeuwisch-Vlaanderen zelfs, gewelkt door de slagen en het gerommel, en eens vielen ook bommen over de grens, midden in 't oud stedeke Sluis. Drie huizen werden vernield, maar men had gelukkig geen menschenlevens te betreuren, hoe toevallig sommige inwoners aan den dood ontsnapten.

De projectielen kwamen 's nachts terecht in de Kappellestraat, de voornaamste van 't stadje, bij bakker Versluis en aan de Beestenmarkt en Nieuwstraat. (twee woningen).

Dan weer sloegen bommen of 't Duitseh afweergeschut, ergens rond Sint-Anne in, en van verder uit Holland kwamen nu veel lieden herwaarts, om iets van den oorlog te zien... En och, wat was het! De ouders en kinderen te Brugge weten anders te spreken over die verschrikkelijke nachten.

Zoo hadden de Britten nu een ongemadigen oorlog aan de duikboten verklaard.

wind veranderde, dreef den rook terug en zoo werden de Britsche schepen duidelijk zichtbaar voor den vijand.

De Duitschers schoten de sein-vuren uit, en de rook, welke een bescherming had moeten zijn, liet de aanvallers in den steek. De Sirius en Brilliant vonden den ingang niet en liepen aan den grond. Men moest hen buiten de haven tot zinken brengen, 400 meter ongeveer ten Oosten van de hoofden. Motorbooten haalden de bemanning van boord. De raid op Oostende mislukte dus door de verandering van den wind.

Dit was de eenige reden.

ZESTIGSTE HOOFDSTUK

DE RAIDS OP OOSTENDE

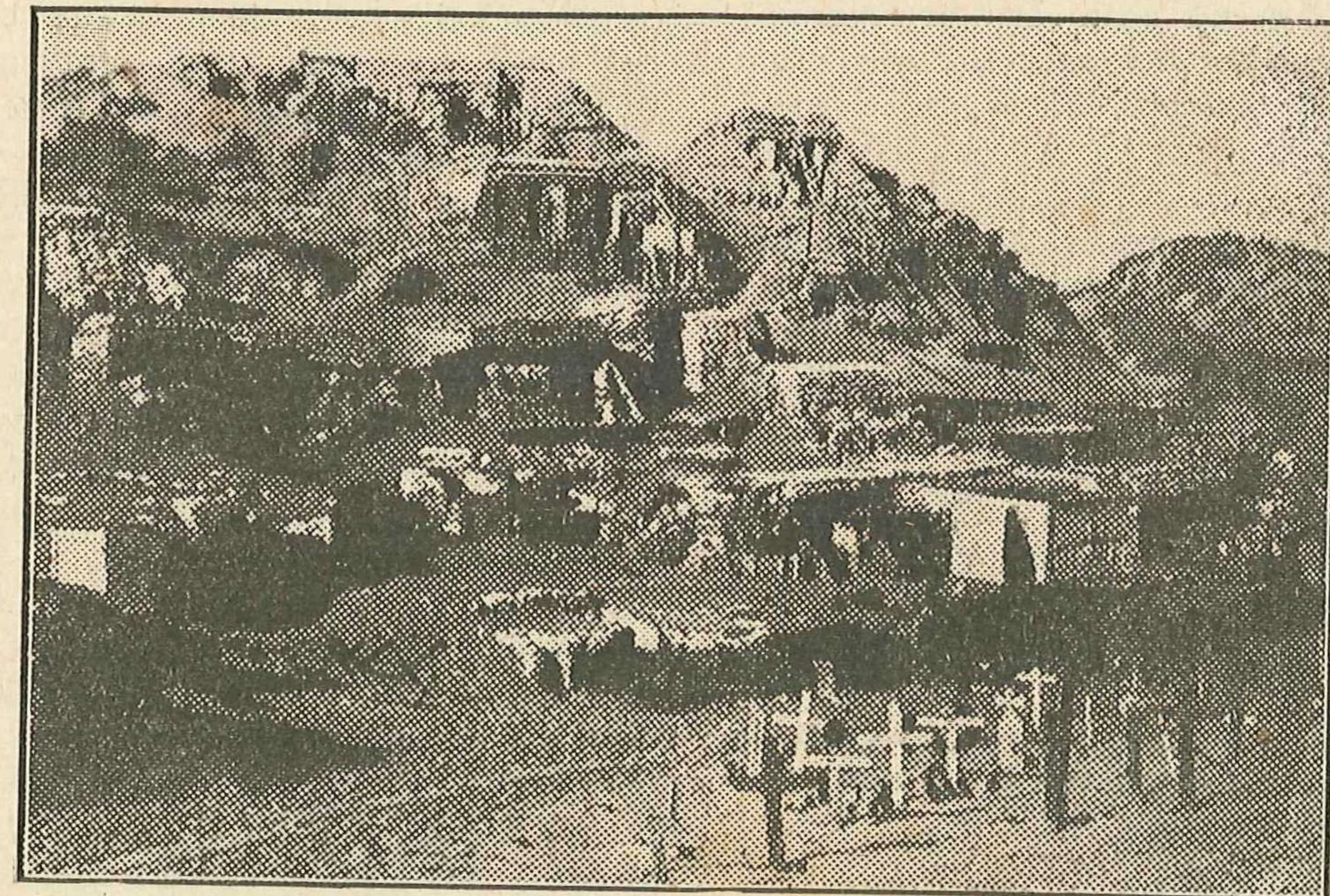
Tegelijk met Zeebrugge werd ook Oostende bestookt, in dien vreeselijken nacht van 22 op 23 April, en met hetzelfde doel, de haven te blokkeeren. Daarvoor scheidde zich van het Britsch eskader een deel af, onder bevel van Commodore Aubert Lynes, en zette koers naar onze grootste badplaats.

Voor het blokkeeren waren de oude kruisers Sirius en Brillant bestemd, welke insgelijks begeleid werden door patrouillevaartuigen en rookbooten. Men naderde ongemerkt tot dicht bij de haven, en de voorhoede verlichtte het uiteinde der hoofden met vuurpijlen, om aan de Sirius den weg te wijzen, doch de

Tijdens en na den raid op Oostende waren in de stad veel slachtoffers onder de burgerlij gevallen. Op den Steenschen Dijk werden twee huizen vernield; in het eene vierden vijf personen gedood, Jonckheere Augusta, Louis, Angèle, Irma en Madeleine, achtereenvolgens 22, 17, 16, 15 en 11 jaar oud. Daar naast kwamen om 't leven Deputter Louis, 49 jaar, Coeneye Eugène, 41 jaar, Deputter Marie, 19 jaar, Deputter Marguerite, 17 jaar, en de kinderen Valentine en Alfons, 7 en 10 jaar. In de Kerkstraat 16 vond men het lijk van Goffin Laurence, 58 jaar en Ardou Marie, 29 jaar. Verder stonden nog op de doodenlijst: Benoot Elodie uit

kinderen. Zij waren aan 't spelen geweest in een tuin, toen de batterijen van over den IJzer begonnen te vuren. De kleinen smelden naar huis, maar eensklaps viel een granaat. Een verschrikkelijk drama dan: dokter Van Wallegem van Middelkerke verloor hier in een slag zijn kinderkens Marguerite 7 jaar, Denise 8 jaar, Marie 10 jaar en dokter Reynaerts zijn kleine Marie 6 jaar en Henri 7 jaar. Welk een verschrikkelijke smart in zulke gezinnen dan!

Zoo droeg Oostende dien 23en April rouw over negen-en-twintig dooden; meer dan op de Britsche schepen en onder het Duitsch garnizoen sa-

De Duitschers in de duinen te Westende

Snaaskerke, Bosch Marie, 70 jaar oud, in de Koninginnelaan, Devlieger Bertha, 23 jaar, Contredam, Verbauwe Pieter, 41 jaar en het elfjarig kind Oscar Landbouwerstraat, De Breuck Celestin, 60 jaar, Veledroomstraat, Vanroose Louis; Renbaanstraat, Goval Pieter, 10 jaar, Torhoutsche steenweg, Van Acker Prosper, 61 jaar, Kerkstraat, Bonte Eduard, 33 jaar, Villastraat, Verriest Marie, 63 jaar, Stuiversstraat.

Op den Nieuwpoortschen steenweg werd een bloedbad aangericht onder

men. Verder waren er zeven-en-twintig gewonden op den Steenschen Dijk, in de Witte-Nonnenstraat, de Alfons Pieterslaan, de Zwitsenlandstraat, op den Nieuwpoortschen steenweg, in de Stuivers-, Veld-, Peter Benoit-, Christina-, Kerkstraat, op de Oude-Mijnplaats, de Koninginnelaan enz.

Nog menige verschrikkelijke nacht zou voor Oostende aanbreken, en zoo vooral op 10 Mei. De Britten wilden nogmaals pogen de haven te blokkeeren, en Commodore Hubert Lynes, die de expeditie

Afl. 59 Uitgever J. HOSTE, St-Pieterstraat, 30, Brussel Afl. 59 " Het Bloedig IJzerland " Prijs: 30 centiemen

VERBODEN NADruk

WEKELIJSCH AFLEVERING

6 Maart 1921.

der «Sirius» en «Brilliant» bestuurd had, nam nu ook de leiding. Als versperrings-schip werd de «Vindictive» aangeduid, die na Zeebrugge de noodzakelijkste herstellingen ondergaan had.

't Zou nu nog moeilijker zijn, want de Duitschers lagen na de harde les van April op den loer. Ze hadden de stroombank-boei, die den ingang tot de haven aanwees weggenomen en in de hoofden een bres gemaakt om een landing te voorkomen. Men kon wel begrijpen, dat er in de marine bolwasschingen toege-diend waren, wegens het gebeurde te Zeebrugge. En nu werd er streng ge-waakt. Den avond van den 10n Mei wa-ren er dan ook negen Deutsche marine-vaartuigen op patrouille. Het was kalm weer met een zwak briesje, grijze lucht, hier en daar wat sterren doch geen maan-licht. Het Britsch eskader vertrok : de «Vindictive» begeleid door torpedoboo-ten, monitors, motorscheepjes. Op een jager bevond zich de aanvoerder, Com-modore Lynes. Boven Duinkerke hoorde men geschut, een bewijs, dat de vliegers van den vijand in de weer waren. De Britsche land-artillerie en de aviateurs zouden hun medewerking verleenen, maar er was geen voorloopige besche-ting, om de Duitschers strak te kunnen verrassen.

De kleine vloot naderde ongehinderd Oostende; de hulpschepen namen hun aangewezen plaats in. Men zag elkaars vaartuigen slechts als schimmen. Daar sloemde bijna geruischloos een logge ge-daante op : 't was de «Vindictive». Een torpedoboot sloop naar haar toe en moest den ouden kruiser den weg wijzen door zoo dadelijk met een lichtboei den ingang der haven te bepalen. 't Was nog stil, maar allen verbeidden het sein : de mo-nitors met hun zwaar geschut, de artille-rie ginds bij Coxyde, de vliegers ergens tegen den grauwen hemel.

Alleen torpedojagers voeren rond om de vijandelijke schepen op afstand te houden en de expeditie te dekken tegen een aanval in de flank of den rug.

Nog eenige stonden en 't sein kwam. De kanonnen braken met een vreeselijk ge-huil de stilte. Twee motorbooten stoom-den naar het eind der havenhoofden, die geschut droegen, en slingerden er tor-pedo's heen. Hooge vlammen sloegen op en de pieren waren daar vernield. Boven

de stad rees een vuurpijl, welke uiteen-spatte in een wolk van gloeiende ballen: het was het sein, dat de vliegers op hun post hingen, wat deze nader bewezen door de helsche bommen, die met don-derende slagen uiteen barstten. Ook uit het Westen begon de artillerie te bulde-ren en gansch de kust lag weer te dave-ren onder het afgrijselijk oorlogsgeweld. De oorlogsdruiven waren nog eens los-gebroken.

De batterijen «Tirpitz», «Hinden-burg», «Deutschland», al die monsters spuwden hun schroot. Van achter Veurne, van Coxyde, van Middel- en Mariakerke, van Oostende en Bredene, van zee, van plaatsen, zoo ver verscheiden, uit alle richtingen maaiden dood en vernieling. En gansch die orkaan woedde feitelijk voor de «Vindictive», die naar de haven voer, beschermd door rook. Doch eens-klaps kwam een dikke zeemist op en om-hulde den kruiser. De torpedobooten moesten hun lichten ontsteken en luid gillen om met elkaar in voeling te be-j-ven, zonder opeen te botsen. De vliegers slaakten hun aanval. De «Vindictive» lag nu als hulpeloos, geheel in 't duister. Twee motorbooten lagen naast haar, aan elke zijde een; zij bezaten «Dover fla-res», lichtwerpers, die een groote opper-vlakte in klaren schijn konden zetten, maar welke helderheid thans ook door den nevel opgeslurpt werd. De kruiser wilde dan op eigen kracht den ingang zoeken. Twee maal voer hij er voorbij; de derde maal scheurde juist de mist. . en men zag duidelijk de geul tusschen de pieren. Een motorboot stoomde haas-tig binnen, trotseerde een hevig bombar-dement en wierp een lichtboei tusschen de hoofden. De «Vindictive» zag nu haar weg, stuurde in de goede richting en was binnen den havenmond. Maar nu werd ze fel bestookt door het Duitsch ge-schut, dat de dekken schoonveegde, en de achterbrug vernielde en daar allen, die er zich bevonden doodde, waarbij onder-luitenant, Angus H. Mac-Lachlan, welke er het bevel voerde. De gezagvoer-der van het schip, kommandant Godsall gebood de officieren zich met hem in den kommandotoren te verschansen. Machi-negeweren stortten een orkaan van lood over het vaartuig. Godsall liep weer bui-ten om beter de beweging van de «Vin-dictive» te kontroleeren en door een

spleet in den stalen wand van den toren riep hij zijn bevelen voor het sturen.

De kruiser botste met haar ingedeuk-ten voorsteven tegen het Oostelijk hoofd en zwenkte dan met zijn 320 voet langen romp in de geul, om deze te versperren. Op dat oogenblik trof een granaat den toren. Allerlei projektielen huil-den over het vaartuig, stalen platen scheurden open, houtwerk kraakte, vlam-men laaiden op, liepen rond, rook greep de keel aan...

Luitenant Crutchley sprong uit den vernielden toren, riep naar den komman-dant, ontving geen antwoord, seiinde achteruit te stoomen om het zwenken te besturen. De «Vindictive» lag nu onder een hoek van 40 graden tegen de pier en bewoog zich niet meer... Luitenant Crutchley gaf dan bevel het vaartuig te verlaten. De officier-machinist Bury moest het laatste uit de machiniekamer vertrekken en drukte op de knopjes voor de ontploffingen; luitenant Crutchley deed hetzelfde in het voorschip en de «Vindictive» daverde over gansch haar lengte, en begon te zinken. Bij het van boord gaan, vielen nog eenige mannen. Luitenant Crutchley vrezend dat kom-mandant Godsall gedood was, liep onder granaten en kogels het gansche schip rond, om hem te zoeken, maar vond hem niet. Godsall had bij den vorigen aanval de «Brilliant» gekommandeerd en met al de officieren van dit vaartuig en die van de «Sirius», zich vrijwillig voor deze expeditie, waarin hij 't leven liet, aangeboden. De officier Reed ontdekte den gewonden, bewusteloozen luitenant Alleyne in den toren en droeg hem heen door den regen van kogels. Nog eens werd Alleyne getroffen en stortte in het water. Hij kwam tot bezinning terug, greep een touw en werd met twee andere gewonden door luitenant Bourke aan boord van een motorboot geheschen. De motorboot 254 van luitenant Drummond nam, altijd onder het helsch bombarde-ment en mitrailleurvuur, de rest der be-manning van boord. Die motorboot kreeg verscheidene treffers : Drummond werd ernstig gewond, zijn eerste officier, luite-nant Gordon Ross verloor het leven en, zinkend reeds, bereikte het doorschoten vaartuig den torpedojager «Warwick», en moest dan opgeblazen worden.

Om 2 u. 30 gaf de «Warwick» het sein

tot den aftocht; de roode vuurpijlen hoor-den door den mist, maar konden niet ver gezien worden; toch verschenen na elkaar de hulpschepen; men gaf de ge-wonden en doodden over. Niemand had een der vijandelijke torpedobooten ont-moet. Negen immers waren er uit, maar hielden zich blijkbaar op veiligen af-stand.

Vice-admiraal Sir Roger Keyes had den aanval bijgewoond op de «War-wick». Men had in het geheel twintig doodden en twaalf gewonden.

Het eskader keerde naar Engeland te-rug en 't was stil om Oostende. De Vin-dictive versperde wel niet geheel de ha-ven, maar vormde toch een ernstige hin-dernis.

Zij bleef achter met haar doodden, wel-ke de Britten niet gevonden hadden. En een nieuwe Mei-dag werd geboren.

10 Mei was voorbij... maar in Oosten-de's geschiedenis stond die datum zwart aangeeteekend.

Vijftien doodden onder de burgers, waarvan veertien op den Nieuwpoort-schen steenweg: Vyncke Jeannette, 30 jaar; Berteloot Bertha, 5 jaar; Cogge Eugenie (Wwe Vyncke), 61 jaar; Coop-man Sylvie (We J. Cogghe) 42 jaar, en verder Cogghe, Valerie, Leonie, Rosalie, Alfons en Prosper, onderscheidenlijk, 20, 19, 7, 16 en 10 jaar.

In hetzelfde huis, Nr 501, vond men nog de lijken van : Van Craeynest, Leon-tine, 48 jaar; Mallet Leopold, 20 jaar, uit Middelkerke; Sallet Parfait, 12 jaar; Berteloot Godelieve, 4 jaar en Vyncke Marie, 15 jaar.

Op den Torhout-schen steenweg kwam Van Robaeis Julien, 39 jaar, om 't leven.

Arm Oostende, hoe had het onder al dit oorlogsgeweld te lijden! De stad be-zit weinig oude gebouwen, en zij heeft zich voortdurend uitgebreid in villastijl; ze was immers vooral een plaats van vermaak, de koningin onzer badsteden. Dus geen kloeke kelders om er bij dreig-end gevaar te vluchten, geen dikke ge-welven als beschutting tegen den dood uit de lucht of van zee. En toch voortdu-rend bestookt, zoo bij dage als bij nach-te. Slechts als het stormde, ging men eenigszins gerust te bed, zeggend: «Er zullen nu geen vliegers komen!» Maar dan bleef nog altijd de bedreiging van het geschut te land, van die monster-

batterijen, welke huilend een duel aangingen met Tirpitz, Hindenburg, Deutschland!

En de huizen waren dubbel en meer bewoond door de vele soldaten, welke woningen opeischten en de burgers naar elders verjoegen, en door de fabrieksvluchtelingen uit de ongelukkige dorpen van den IJzerkant, uit Mariakerke, Middelerkerke, Westende, Lombardzijde, Wilskerke, Slijpe, Mannekensvere, Sint-Pieterkapelle.

We hebben tot eind 1916 die drama's geschetst. Het jaar 1917 was ook ontzettend geweest, al bleven de eerste maanden vrij rustig. Maar op 2 Mei 1917 verloren weduwe **Fontaine Riel, 70 jaar**; **Depagie Alfons, 9 jaar**; **Schreiber Alfons, 51 jaar**; **Willems Camiel, 19 jaar**, van Steene, en **Clipet Willem, 64 jaar**, het leven. En men telde toen 33 gewonden. De gansche stad door vielen er projectielen. Op 1 Juni, drie doden: **Maertens Madeleine, 18 jaar**; **Cesarine, 20 jaar**, **Watty Eugenie, 53 jaar**, allen getroffen, in hetzelfde huis, **Stokersstraat, 41**. Op 5 Juni, twee doden: **Moerman Emiel, 44 jaar**, en **Knockaert Emiel, 51 jaar**.

Dan 5 September, 9 doden: **François Flavie, 29 jaar**, **Vermeersche Marie, 33 jaar**, **Verhelst Elisa, 41 jaar**, **Dewulf Marie, 8 jaar**, **Delanghe Louise, 32 jaar**, **Daghellet Julien, 3 jaar**, **Lievens Hélène, 32 jaar**, **Dryck Victor, 13 jaar**, **Vablillemont Frans, 52 jaar**.

Op 6 September, 2 doden: **Decraemer Henri, 54 jaar** en **Deschacht Camiel, 30 jaar**. En verder: 36 gewonden! Voor de Konstantinopelstraat werden er velen zwaar getroffen. Daar werden woningen als een kaartenhuisje tegen den grond geslagen en haalde men lijken van onder een vreeselijken chaos van steen, hout, ijzer, verbrijzelde meubels. Uit deze straat alleen droeg de reddingsdienst van 't Rood Kruis (Belgische burgers) 28 gewonden heen. **Den 22n September trof** een granaat uit zee de Sint Pieters en Pauluskerk... Het projectiel ontplofte in het bedehuis. En had juist een jaargetijdedienst plaats, maar gelukkig was er weinig volk. Toch vielen er slachtoffers. Dien dag schreef men op de dodenlijst: **Deturck Jan, 60 jaar**, **Mackelbergs Augusta, 49 jaar**, **Verfaillie Maria, 21 jaar**, **Hemeleers Frans, 16 jaar**, **Corveleyn Augusta, 31 jaar**, **Dufour Paula, 18 jaar**, De-

clercq **Adriana, 5 jaar**. Maar men had ook 21 gewonden.

Drie dagen later betreurde men 17 menschenlevens. Het hospitaal werd getroffen en daar had men twee doden, twee typhuslijders, **Piera Camiel, 32 jaar** van Zuienkerke en **Boteman Arthur, 15 jaar** van Steene. In de Christinastraat bezweken drie huizen, en kwamen zeven burgers om: de kinderen **Augusta** en **Marie Tournaye, 4 en 2 jaar**, **Vandenbergh George en Louise, 33 en 2 jaar**, **Versluys Irene, 29 jaar**, **Zwanepoel Elisa, 62 jaar** en **Cornelis Elisa, 52 jaar**. Diepe ontroering ook wekte het drama in de Kerkstraat, waar **Elleboudt Alfons, 89 jaar**, **Desmet Louisa, 79 jaar**, en **Elleboudt Jozef, 38 jaar** uit het leven werden gerukt. In de Kaaistraat vielen onder het schroot: **Demulder Emilie, Anna en Clementine, 32, 30 en 27 jaar**; in de Avisostraat, **Maertens Camiel, 16 jaar**, in de Kapellestraat. **De Baecke Romanie, 51 jaar**. De projectielen ontploften dus niet alleen aan de haven of nabij de batterijen, maar in 't hart der veege stad zelf. Er waren bovendien 18 gewonden, waarbij veel verwanten van bovengenoemden, zoodat sommige huisgezinnen verschrikkelijk beproefd werden.

Dan kwam er kalmte tot op 22 October, **Hoomnaert Pieter, 37 jaar**, werd gedood, en op 3 November, nog **Witvoet Hector, 47 jaar**, **Verbauwe Gustaaf, 12 jaar** en **Maene Madeleine**, een wichtje van 9 maanden.

Het jaar 1918 begon vrij kalm. Op 19 Januari viel **Belpame Odo, 17 jaar** en op 22 Januari **Nieuwenhuize Leopold**.

Toen kwam de vreeselijke strijd van Maart, de inzet der roode Lente. En 21 Maart was voor Oostende een bloedige dag: veertien doden en dertig gewonden.

De projectielen vielen ten allen kanten, sloegen huizen te pletter in de Kerkstraat, splitsten een bakkerswinkel in de Kaaistraat in tweeën, sloegen er een gansch ten gronde in de Franciscusstraat, rukten de bovenverdieping weg van een beenhouwerij op de Groenselmarkt, doorboorden muren in de Kerkstraat, op de Rogierlaan, den Nieuwpoortschen Steenweg, de Schipper- en Muscartstraat, en op vele andere plaatsen nog. Kwamen dien dag om: de **Hollander Henri, 51 jaar**, **Vlietinck Wilfried, 15 jaar**, De

Moyane Emma, 66 jaar, **Clement Leon-tine, 36 jaar**, **Deboutte Pieter, 16 jaar**, **Lecomte Edmond, 50 jaar**, **Ghewy Marie, en Maximiliaan, 59 en 51 jaar**, **Prollet en Maximiliaan, 59 en 51 jaar**, **Rollet Victor, 44 jaar**, **Decoo Paula, 18 jaar**, **Pierloot Marguerite, 33 jaar**, **Beuselynek Becu Esperance, 68 jaar**.

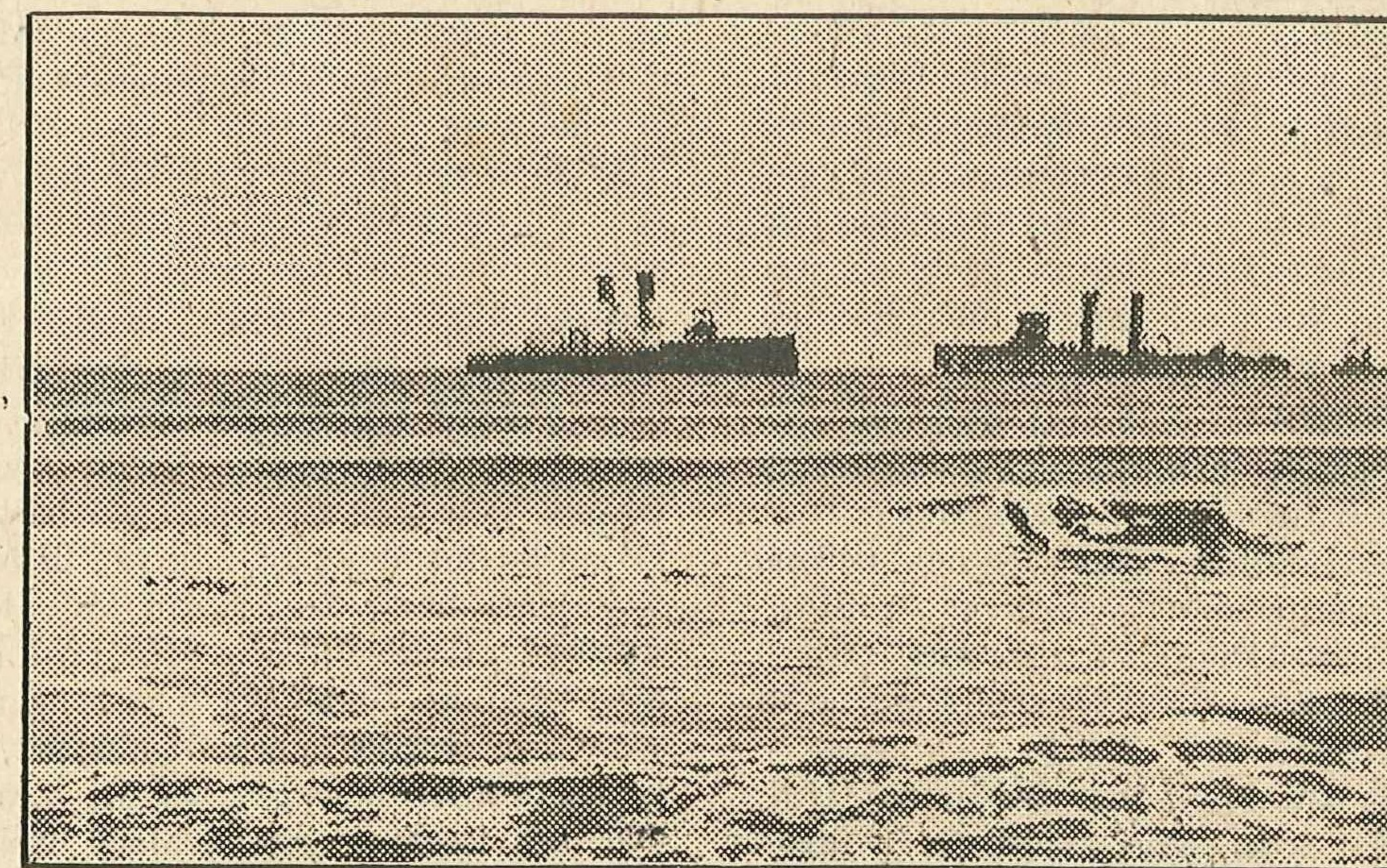
Nog huiverde men om de slachting, toen op 24 Maart, drie dagen later dus, nog een bloedbad aangericht werd: 8 doden en 18 gewonden. De doden waren: **Vandamme Antoon, 21 jaar**, **Buysse Valentine, 57 jaar**, **Vanheule Godelieve, 16 jaar**, **Baeckelandt Marie, 24 jaar**, **Marcus Karel, 49 jaar**, **Sorel Clothilde, 24 jaar**, **Van Remortel, Eugenie, 61 jaar**, **Janssens Leopold, 12 jaar**. Bezweken

107 doden en 86 gewonden...

Een groot Duitsch vliegkamp lag te Gistel, bij Oostende.

Gistel! In schijn een dorp, maar eigenlijk een «steedje», zooals men het daar dan ook noemt.

Een historische naam, zoo echt Vlaamsch van klank, en dien we voortdurend in onze oude kronieken ontmoeten. Van verre reeds ziet men in dit vlakke land den witten toren, en we herinneren ons nog levendig, hoe we eens op zijn omgang stonden, wat huiverig, omdat de balustrade zoo laag is en de ondigheid om u heen, u licht duizelen doet. Maar toch, welk een prachtig panorama voor wie van het polderland houdt, de wijde velden, met hun boomgroepen om

De mislukte versperring der haven te Oostende op 22-23 April 1918

nog aan hun wonden, van 21 Maart: **Schockaert Sylvie, 62 jaar**, **Mathys Irma, 23 jaar**, **Eyland Alfred, 36 jaar**. Op 19 April schreef men op de verlieslijst der ongelukkige burgerij: **Derudder Oscar, 33 jaar**, **Demeester Jules, 55 jaar**, **Van Rentenghem Ed., 54 jaar** en **Rodenbach Henri, 60 jaar**.

En toen kwam men aan de dagen der blokkade, hooger beschreven.

Ongemadig was de strijd... Duitschers wierpen bommen over de zee, in Engeland... Eskaders vliegtuigen en Zeppelins vlogen er heen. Den 25en Mei 1917 had men te Folkestone 76 doden en 174 gewonden; den 13en Juni te Londen, een hondertal doden en meer dan 400 gewonden, den 3n September te Chatham

witte hoeven onder roode daken, en Brugge's belfort, Oudenburgs kerk, Oostende en de duinen, Nieuwpoorts tempelierstoren als rustpunt voor 't oog.

En ik voelde toen zoo de waarheid van het lied, dat daar omlaag door de open ramen naar buiten zweefde, gedragen op de Lentelucht; «Mijn Vlaanderen heb ik hartelijk lief». De brave kerkbaljuw, die zijn konijnenvellenbewerking had laten staan, om me langs een bloemig hofwegeltje naar de kerk te vergezellen, gewapend met zijn sleutels — misschien was het ook wel «de klokkensmouter», en nu is hij overleden — legde me uit, hoe alles daar in «'t steedje» beneden, «gestaan en gelegen» was, maar mijn gedachten zwierven in 't verleden.

Volgens de overlevering zouden Deensche piraten hier een zeegolf binnengedrongen zijn, hun aanvoerder veroverde Gistels burcht en verdeelde den grond onder zijn mannen. 't Waren ruwe kerels, als ge den abt Hariolf moogt gelooven, die neerschreef, « dat Gistel te midden der moerassen een menschengeslacht bezit, dat zich aan al de wreedheid van zijn zeden overlevert ».

En men zond er den bisschop van Soissons heen, Arnold, geboortig van Tiegem bij Oudenaarde, een Vlaming dus, die door zijn welsprekendheid de menschen bekeerde en te Oudenburg een abdij stichtte.

In de XIe eeuw kwam Gistel tot bloei wegens de ligging van een baai, die den handel groote voordeelen bood. In de middeleeuwen telde het acht ambachten, onder meer wevers en looiers, bezat een jaarlijksche foer (November), was door wallen en muren omringd en had een sterk kasteel, welk heeren grooten invloed bezaten. De haven stond in verbinding door een kreek met die van Steene-Oostende.

Maar Gistel kreeg zijn deel van alle beroerten, en in de 16e eeuw verviel het geheel. Wat het bijvoorbeeld toen van het Oostendsch garnizoen en ook, tijdens de belegering dezer veste, van de Spanjaarden te lijden had, kan men begrijpen. Het was dan ook weldra zoo goed als ontvolkt.

In de 17e eeuw was Gistel zoo arm, dat het zelfs geen vertegenwoordiger naar de staten van Vlaanderen kon zenden, vanwege de onkosten.

Maar wat ons toen en nog altijd zoo sterk uit Gistels verleden boeide, is de liefelijke legende van Godelieve; eigenlijk zouden wij moeten zeggen de bloedige. Maar neen, hetgeen de overlevering ons eigenlijk toont, is toch de eindoverwinning van het goede op het kwade, van den zielenadel op 't brutaal geweld.

Godelieve was de dochter van Hemfried, een edelman, die te Wierre woonde, tusschen Boulogne en Kalles. En in haar jeugd reeds rijst ze voor ons als een liefdevolle maagd, die in de latere en lijf-eigenen meer zag dan werkslaven. Als de hofmeester de spijzen moest bereiden, waren de meeste verdwenen, want Godelieve had ze aan de armen uitgedeeld. En de legende omstraalde die weldadig-

heid door wonderen, want eens, toen het meisje door den dienaar betrapt werd op het wegdragen van gaven in haar schoot, werden die in houtspaanders veranderd, zoodat de hofmeester zelf als verstomd daar op stond te staren.

Graaf Eustachius bezocht eens het kasteel te Wierre en heer Hemfried had een schitterend maal aangericht. Maar aan de poort van het slot stond een dichte menigte bedelaars, als om de kruimkens van de feesttafel te verzamelen. Godelieve sleurde de beste spijzen naar hen toe. Dat gaf een opschudding. Men zou den graaf ledige schotels moeten voorstellen. De overlevering zegt zelfs, dat Hemfried in zijn diepe onderdanigheid voor den graaf, Godelieve dreigde aan de straf van dien machtigen heer over te leveren, omdat deze den ledigen diens als een hoon, hem aangedaan, zou beschouwen.

Maar weer was er gelukkig een wonder, en de verdwenen spijzen werden plots door andere vervangen.

Godelieve werd uitgehuwelijkt aan Bertolf van Gistel, en zoo zien wij de teere maagd overgeleefd worden aan den zinnelijken, ruwen ridder, wiens hoogste genot in zwelgpartijen bestond. En nu begint de worsteling van de liefde tegen den haat. En in zijn vaig leven werd hij aangemoedigd door zijn moeder, Iselinde. Godelieve moest haar juweelen en schoon gewaad afleggen, een kleine kamer bewaren, en de kraaien van het land verjagen. Maar Iselinde rustte niet, zoolang haar schoondochter op het slot vertoefde. Twee gewetenlooze kerels, Acke en Lambrecht kregen van hun meester bevel Godelieve om 't leven te brengen en in den nacht leidden zij haar buiten, wurgden ze met een doek en staken haar hoofd in een put.

Het bloed liep uit den mond in het water en werd daar als witte steen. Waar de martelares op dien martelaarsgang getreden had, ontsproten bloemen. De beulen wieschen het lijk, brachten het binnen 't kasteel en legden het te bed. Bertolf was afwezig en 's anderdaags keerde hij terug en jammerde luid bij de doode. Op de begrafenis huichelde hij even diepe smart. Godelieve werd in de rechterbeuk der kerk begraven en dadelijk borrelde er een bron op, aldus de legende.

Weldra huwde Bertolf opnieuw, maar

nu kreeg hij een feeke tot vrouw. Uit dezen echt werd een kind geboren, dat echter blind was. Zekeren nacht verscheen Godelieve haar en zei dat ze haar oogen wasschen moest in het putje van 't bosch, daar waar de beulen de martelares vermoord hadden. Het kind deed het en werd ziende. De tweede vrouw stierf kort daarna. Iselinde had reeds lang het slot verlaten. Wat Godelieve tijdens haar leven niet vermocht, volbracht ze na haar dood. Bertolf kreeg wroeging. Zijn kind sprak hem steeds over die eerste vrouw. Godelieve bood hem hulp in zijn eenzaamheid en maakte uit lijnwaad hemden zonder naad. Zij liet hem vermanen en eindelijk ging de ruwe ridder, nu een berouwvol zondaar, ter bedevaart naar het Heilig Land. Hij keerde terug en werd monnik in de abdij van Sint-Winok te Bergen. Zijn dochter stichtte op de plaats, waar Godelieve stierf, een klooster, waar nu nog het priyaatten Putte is, ten Zuid-Westen en vier kilometer van het stadje. En jaarlijks komen daar duizenden te beevaart, bezoeken het oude kerkje, bezichtigen de schilderijen met tooneelen uit Godelieve's leven, drinken het water uit het putje of wasschen er zich de oogen mee, bidden aan 't maalkappeltje, daar waar Godelieve de hemden zou gemaakt hebben (een der gewaden toont men nog), en poost ook aan de kapel der kraaien, waarin de Heilige de zwarte vogels liet rusten, toen zij ze verjagen moest en een wijle in een nabijstaande kerk bidden wilde.

En wat is er al niet met het gebeente van Godelieve geschied! Het grootste deel bewaart men in Gistels dekanale kerk, maar veel is er van verspreid en men heeft er zelfs om getwist. Wat al ergerlijke praktijken rond die bevallige legende!

Den 4en September 1632 schrijft Servaes, bisschop van Brugge een Franschen brief aan den baron van Gistel, om van dezen... Godelieve's hoofd terug te eischen.

« Mij is aangebracht », zoo klaagt hij, « dat uw Heerschap, door uwe lieden, het hoofd van de maagd en martelaresse Sint-Godelieve uit de kerk gehaald heeft en ten uwen casteele gedaan, zake die niet en kan strekken, 't en zij tot uw schade en groote oneere ». De bisschop

verzoekt dan — toch onder bedreiging van vervolging — « met dat heilig hoofd van hier te mogen vertrekken ».

Men deelde in 1623 beenderen van Godelieve uit aan een kannunik van Sint-Baafs, aan den abt van Sint-Andries, aan den bisschop van Doornik, aan dien van Gent.

't Begijnhof van Dixmuiden bezat een rugwervel, een duim... In 1639 kregen de Godelieve-nonnen te Brugge twist over de relikwieën van hun patrones.

Een deel van de zusters had zich afgescheiden: men had dan de nonnen « ter Mager-zoo » en die in de Boeveriestraat. De zusters van de Mager-zoo behielden de beenderen, en de Raad van Vlaanderen moest zich met 't geval bemoeien. Na nauwkeurig onderzoek gaf hij die van Boeverie gelijk. Maar op de Mager-Zoo verbong men de relikwieën en de wet deed huiszoekingen, tot de nonnen eindelijk toegeven moesten, na twee jaar gekraakeel... Aldus ontarden overleveringen in Vlaanderen... En de duizenden lieden, die in de Juli-maand Gistel bezoeken, gevoelen zij de beteekenis van deze overlevering, welke de lange worsteling verpersoonlijkt tusschen het heiden-, en het Christendom, de zegepraal van de barmhartige Godelieve over den ruwen Bertolf...

En nu in 1914-1918 dachten ze dan over die legende na en vroegen ze zich wel af, of de zegepraal bestendig was geweest!

Was men niet teruggekeerd tot den tijd van Bertolf, tot de ruwe zeden uit de middeleeuwen, tot plundering en moord, tot de almacht van het brutaal geweld.

Het oud kasteel van Gistel is wel verdwenen, de grauwe burcht te midden der moerassen, maar in een nieuw, modern, bracht men gewonden aan, moedwillig verminkte mannen, waarvan er velen bezwoken en voor Gistels kerk ter eeuwige ruste gingen, ontijdig toch. En tusschen het dorp en den Oostendschen weg, ginder achter de melkerij Godelieve, lag het vliegplein, vanwaar de vliegtuigen als wreede roofvogels weg slopen, en bommen lieten vallen op soldatenkampen en in onversterkte steden en dorpen. En andere aviateurs kwamen herwaarts en dan lag Gistel te beven in

al 't geweld en burgers ook vielen onder de helsche moordtuigen...

Daar op de groote baan stormden auto's, daverden wagens, kanonnen, marcheerden soldaten, alles in dienste van de groote, bloedige slachting ...

Aan de Kruiskalseide liep een weg Westwaarts naar Zevokote, een weg naar den dood, de ruinen, het puin, het front... Godelievs putje was machteloos tegen de kwaal der oogen bij duizenden soldaten, blind geslagen door het helsche stikgas.

Drommen vluchtelingen waren langs dat prioraat gekomen, in dollen angst of in stomme wanhoop.

En van Gijstel zelf leidde een weg naar Brugge... zoo menigmaal geteekend door het bloed uit roode kruiswagens en auto's, terwijl uit de andere richting kolonnen jonge mannen kwamen, nieuwen buit voor den krijgsgod, onder brullende muziek ter slachtbank geleid.

Arme Godelieve! Zij werd nog altijd gediend en ook in den oorlog, al was het niet in bedevaart naar het prioraat ten Putte, maar op veel plaatsen had men haar een kapel gebouwd. Haar geschiedenis, hoe vervormd ook onder mystisme, onder geloof en onder bijgeloof, had immers een diepen indruk gemaakt op het volksgemoed.

En zij was een Vlaamsche heilige, en die zijn officieel weinig talrijk. Ja, zij werd nog gediend, maar haar leer van barmhartigheid werd vreeselijk geschonden, niet alleen door het militarisme, maar ook door 't egoïsme van de geldzucht en den haat van tienduizenden, gansch 't bezette land door. Judassen slopen rond om hun zilverlingen te verdienen, ook al moest er bloed aan kleeven. Duizenden hielpen den vijand voeden door het leveren van hun produkten, het handel drijven voor den bezetter, zoo in Vlaanderen als in Wallonië en in Noord-Frankrijk, en voor de eigen landgenooten waren ze hardvochtig. In 't Brabantse riep men zwermen stedelingen, die radeloos het platteland afliepen, om een handvol aardappelen, een ei, harteloos toe: «De hongerige buiken van de stad». Maar in die steden zelf waren er ook veel rijken, die groote voorraden in geheime bergplaatsen sleurden, en deden, alsof er om hen heen geen ellende werd geleden. Hoe ve-

le vaders wankelden van den honger, omdat ze hun karige rantsoenen afstonden voor hun ondermijnde kinderkens.

Er waren komiteiten, ja, maar ook daar openbaarde zich maar al te veel zelfzucht en begunstiging. 't Was voor de massa een zwaar leven geworden, en de redding bleef maar uit; het nieuw Duitsch offensief doodde zooveel optimisme... nam bij menigeen den moed weg.

De bezetter liet zijn vuist zwaar wegen. Hij sleurde alles weg, graan, hooi, vlas, woll, katoen, linnen, matrassen, meubelen, brons, koper zink lood. Hij rekwireerde veel paarden, geiten, schapen, kippen, eieren, zelfs honden, welke hij gebruikte voor het vervoer, of doodde, om het vel.

Op veel plaatsen had men de klokken wegehaald en zoo ook te Oostende.

Den 11en September 1917 ontving men op het stadhuis een brief der Deutsche overheid, bevel gevend maatregelen te nemen om de gewijde voorwerpen, klokken, enz. in veiligheid te brengen.

De heer Burgemeester gaf mededeeling van dien brief aan den Deken Camerlynck.

In 't begin van Oktober kwam het gebod, de klokken van zekere kerken af te halen. Die van O. L. V. (Hazegras) waren eerst aan de beurt.

Donderdag namiddag (11 Oktober) begon het werk, dat duurde tot den Zaterdag morgen. Rond den noon werden de klokken op wagens geladen en naar de Zeestatie overgebracht.

De kerk van O. L. V. (Hazegras) bezat drie klokken, ten jare 1987 door het Gemeentebestuur aan de kerkfabrieken geschonken.

1. de grootste, Alfons, 1 m. 03 hoog (inbegrepen 23 ctm. voor den ring), doorsnede, 92 ctm.

2. de middenklok, die uur en half uur sloeg Michael, dragende voor opschrift: St-Michiël, O. L. V. kerk, Oostende, 1897. Fonderies F. A. Gaussard, Tellin, Belgique, Colmar Alsace. Groot, 94 ctm., inbegrepen 18 ctm. voor den ring. Doorsnede, 89 ctm.

3. de kleinste, Maria, (dragend voor opschrift: O. L. V. kerk, Oostende, Mariaklok). Groot, 83 ctm., inbegrepen 18 ctm. voor den ring. Doorsnede, 79 ctm.

Zuiver gewicht der afgedane klokken: Alfons, 530 kilos; Michael, 520 kilos; Maria, 350 kilos.

Op 21 Oktober werden nog twee klokjes uit hun torentjes gehaald en naar de zeestatie gevoerd.

Het eerste der Capucienekerk was 40 ctm. hoog, had een doorsnede van 42 ctm. en woog 42 kilos en half.

Het tweede hing in de voorloopige kerk van den H. Antonius, op de Vuurtorenwijk. Het was 42 ctm. hoog, inbegrepen 12 ctm. voor den ring, had eene doorsnede van 42 cm., en woog, evenals het ander klokje, 48 kilos en half. Dit klokje droeg voor opschrift « Venite et adorate Dominum » (Komt en aanbidt den Heer).

Maar nu was er bij de machthebbers

siede, wegende 3.110 kilos;

2. Emilius, 1 m. 20 hoog, 1 m. 46 doorsnede, wegende 2.200 kilos;

3. Petrus, 1 m. 10 hoog, 1 m. 30 doorsnede, wegende 1.400 kilos.

Ze droegen ieder hetzelfde opschrift: (Ik roep de levenden, ik beweene de doden, ik verwijder den bliksem).

Dat waren de woorden uit den vrede-stijd. Onze klokken moesten de doden doen toenemen!

Op 25 November was het de beurt aan Mariakerke.

1. Een klok van 250 kilos, hoogte 73 ctm., doorsnede, 55 ctm., dragende als opschrift:

« Ik noem Petrus ».

2. Een klok van 450 kilos, hoogte 65 ctm., doorsnede 80, en had een op-

Beschieting van Oostende. — De Constantinopelstraat

slechts aanbidding van het brutaal geweld, en moest het brons der kerken dienen in den volkerenmoord.

Op Zondag, 11 November ontving men op het stadhuis een brief van de Deutsche overheid, waarbij de stad verwittigd werd dat het tijd is AL de klokken af te doen en ze ten laatste tegen den 17 der maand te bestellen in de zeestatie.

In de Sint-Jozefkerk begon het neerlaten den 14n November en was den 23n geëindigd. De klokken bleven tot den 29n in den ingang der kerk staan en werden naar de groote-statie gedaan.

Er waren er 3:

1. Joseph, 1 m. 34 hoog, 1 m. 65 door-

schrift:

« Ik noem Joseph ».

3. Eene klok van 620 kilos, hoogte 75 ctm., doorsnede, 93 ctm., hebbende als opschrift:

Deze klokken werden ondergebracht op 27 November. De vierde klok werd gebruikt in de batterij « Cecile » en mocht niet weggebracht worden.

Op 1 December 1917 werden de klokken van de kerk der Paters Predikheeren neergehaald.

Een der klokken woog 380 kilos, was 87 ctm. hoog en had een doorsnede van 84 c. De andere woog 90 kg., was 38 c. hoog en had een doorsnede van 47 cm.

Op 8 December sloeg men de hand aan de groote kerk, die der HH. Petrus en Paulus.

Daar waren 4 klokken: Zij hingen in den ouden toren.

1. Petrus en Paulus, wegend 2.400 kilos, 1 m. 25 hoog, doorsnede, 1 m. 47.

2. Carolus en Elisabeth, gewicht 1.620 kilos; hoogte, 1 m. 05, doorsnede, 1 m. 33.

3. Sinte Anna, gewicht, 1.100 kilos; 1 m. hoog; doorsnede, 1 m. 20.

Deze klokken dragen hetzelfde opschrift: Me fudit Antverpiae anno 1723 Guilielmus Wittlockx (ik werd te Antwerpen gegoten ten jare 1723 door Willem Wittlockx).

4. Sint Franciscus, gewicht, 930 kilos; hoogte, 95 cm.; doorsnede, 1m12. Opschrift: G. Dumery me fecit Brugis 1788 (G. Dumery maakte mij te Brugge in 1788).

Om in de klokkenkamer te geraken moest men 156 trappen op. Van daar tot in d'horlogekamer zijn er nog 15 treden.

Om de klokken te luiden, dit ging met den voet, waren er 9 man noodig: 4 voor Petrus, 3 voor Carolus en 2 voor Sinte Anna. Voor Sint-Franciscus moest men oock 2 man hebben.

Uur en kwart voor uur sloegen op Petrus, half uur en kwart na uur sloegen op Carolus, maar tengevolge eener breuk aan het mekanism sloegen, einde 1917, sedert ruim een jaar, het half uur en het kwart na uur niet meer.

Op O. L. Vrouwe dag, 8 December 1917, om 10 u. 22 (Belgische tijd) werd op den Sint-Pietersstoren het uurwerk stilgelegd — voorloopig tot na het wegnemen der klokken. Om 10 ure, dien dag, had het, voor de laatste maal, op den ouden toren geslagen.

Denzelfden dag begon het afhalen der klokken en op 10 December werden ze weggedaan.

In den stadsbeiaard hingen veel merkwaardige klokken, onder meer vercheidene in 1710-1717 door Willem Wittlockx te Antwerpen gegoten.

Het wegnemen van den beiaard begon op 22 Januari 1918 en eindigde den 23en Februari.

Op 29 December 1917 ontving men het bericht, dat de Duitse overheid, gehoor gevende aan een schrijven der kerkfabriek van Sint-Pieters, die de ge-

schiedkundige gedachtenissen verbonden van die klokken had doen gelden, besloten had de klokken te Gent te laten. 1)

De Duitschers bedreigden al de klokken in België. Een huivering ging over de leden. Moesten we dan alles, alles verliezen, wat ons aan 't verleden bond, en wat, met kunst in verband stond. Dan peinsden we van zelf aan Mechelen.

Mechelens toren zweeg...

De Duitschers vonden dit zwijgen te doodsch. De beiaard moest spelen. Ze eischten den sleutel van den toren en wilden toch ten minste den rammel in orde brengen, maar 't gelukte hun niet en de klokken bleven nog altijd stom. Mechelens beiaard was licht beschadigd. Ja, 't had erger kunnen zijn. De bommen deden hem huiveren, toen ze de bovenste balustrade van den toren schonden en een gedeelte van de heerlijke kathedraal vernielden.

O, dikwijls dacht ik tijdens den oorlog aan die plechtige, zoele Augustusavonden, als we in « 't straatje zonder eind » Denijns spel beluisterden... Eerbiedige stilte heerschte in gansch de stad en de hooge, kloelke Romboutstoren geleek een reusachtig speeltuig, dat den eenvoudige, zoowel als den intellectueele diep ontroerde, en 't harte van innig gevoel sidderen deed.

Toen Jef Denijn als kind zijn blinden vader, oock stadsbeiaardier, naar boven geleidde en dan op de bank in 't klokkenkamtje 't spel aanhoorde, groeide zijn ingeboren liefde voor deze heerlijke muziek. Was vader ongesteld, dan nam Jef zijn plaats in, en weldra staarden de Mechelaars verwonderd omhoog en luisterden ze met nog meer belangstelling, daarna met geestdrift, en 't werd hun duidelijk, dat ze een beiaardier gekregen hadden, zooals er in geen stede ter wereld was.

We hadden veel klokken in onze torens en op tijd en stond rammelden ze hun art's af, maar Jef Denijn bracht deze oude Vlaamsche kunst weer in volle eere... eerst te Mechelen dan in andere steden, daarna in andere landen.

(1) Men weet dat de klokken der HH. Petrus en Pauluskerk, na den wapenstilstand, te Hamburg werden teruggevonden.

En 't was een gewoonte geworden, dat vreemdelingen opzettelijk voor 't beiaardspel naar Mechelen reisden.

In Vlaanderen rammelden de klokken niet meer; neen, te Mechelen, te Antwerpen, te Aalst, te Brugge, te Ieperen, te Oudenaarde, allerwegen zongen ze in heerlijke klanken en 't volk genoot deze kunst, in Vlaanderen geboren.

Oock te Brugge rammelde nu tijdens de bezetting soms een Duitser op de klokken in den toren. En de vijand had Melchior doen luiden om den vrede met Rusland te vieren. Maar de groote klok klonk zoo dof. De luiders immers haalden er de kracht niet uit, welke er in sluimerde, en opzettelijk. Zou Brugge zijn klokken verliezen?

En Damme! Daar hing een der oudste van Vlaanderen op het stadhuis en een

spiegel's geest in dat blijde optimisme der verdrukten, hun nooit verwoestbare hoop, hun list, die het zoo menigmaal won van Duitsch militair krachtvertoon. Van Maerlants leus « Omdat ic Vlaming ben », die leus zoo helder verklaard in zijn werken, zijn vermaningen, was nog van gewicht.

« Omdat ic Vlaming ben! » zoo eenbelijdenis op de lippen van menigen stervenden soldaat, die geloofde in de herwording en ontwikkeling van zijn volk.

« Omdat ic Vlaming ben! » zoo eenvoudig en zoo treffend waar, drukt 't gansche beginsel onzer beweging uit.

Omdat hij Franschman is, spreekt een Franschman Fransch, schrijven zijn letterkundigen Fransch, is het onderwerp Fransch, heerscht het Fransch in be-

Zware kanonnen in de modder bij Kippe

andere luidde boven het graf van Maerlant, want 't gebeente van den dichter rust in de grijze kerk tegen de in tuingrond omgegraven wallen, waar een traag vlietje ons aan de eens druk bevaren Lieve moet doen denken.

Lang heeft men Van Maerlant met Uilenspiegel verward.

En nog heet het in de legende « Tijl Uilenspiegel van Damme int Vlaanderen ».

Welnu, beiden zijn ons lief. Maerlant de dichter en leermeester van zijn volk.

Tijl Uilenspiegel, ons door De Coster geschetst, is de vrijheidslievende geest.

Nu tijdens den oorlog zagen we Uilen-

stuur, gerecht, wetgeving.

En zoo kunnen we het van elk volk getuigen.

Maar een Vlaming zou alles wat hem eigen is, moeten verloochenen.

In Maerlants tijd waren de Vlamingen anders. Toen hadden ze macht en welvaart. Zelfs het nu vervallen Damme getuigt het nog.

Op dat stadhuis werden de zeewetten opgesteld, die door gansch Europa kracht hadden, om hun doorzicht en voortreffelijke bepalingen.

De machtigsten der wereld smeekten om Vlaanderens hulp...

En meer nog, 't was in Maerlants

tijd, dat de oude Vlamingen de eerste overwinning der democratie op de aristokratie wisten te behalen. «Omdat zij Vlamingen waren» verkregen ze dat, waarvoor nu nog een bloedige oorlog woeden moest.

Ja, de klokken, ze riepen zooveel in ons wakker, en ze wezen naar de toekomst.

De bezetter is in zijn werk gestoord geworden. Verdwenen er klokken, de meesten bleven toch!

Maar te Oostende voelde men den slag wel. 't Was na het wegvoeren der laatste klokken, dat men weer herinnerd werd aan het hatelijke der rekquisities, om onze bezittingen te gebruiken tegen eigen broederen.

Er werden eenige Belgische gewonden binnengevoerd. Bij Reigersvliet had een treffen plaats gehad.

't Was op 6 Maart.

In dit frontvak lag onze bijzonderste stelling achter den dam van den spoorweg Nieuwpoort-Dixmuiden. Die der Duitschers lag aan den IJzer. Tusschen deze twee stellingen was een overstromde of moerassige streek; in deze stonden veldwachten en vooruitgeschoven posten, om dewelke, tijdens de lange maanden die op het onvergetelijk gevecht van den IJzer volgden, fel gestreden werd.

Op den Westelijken oever van Reigersvliet hadden wij een veldwacht welke dezen naam droeg.

Zij bestond uit zeven posten welke van 't Zuiden naar 't Noorden, van de hoeve der «Twee Appelaars» tot aan de «hoeve in puin» als een waaier uitgespreid waren. Meer ten Zuiden, tusschen de puinen van het dorp, stond de veldwacht van Oud-Stuivekenskerke. Door de overstromde streek waren vonders geslagen, die de veldwachten met de bijzonderste stelling verbonden.

Tegenover ons, vier hondert meter van onze vooruitgeschoven linie, hadden de Duitschers zich in het kasteel van Vicogne, in Kloosterhoek, in de hoeve Vandenwoude en in een reeks andere versterkte posten genesteld.

In Maart 1918, was het vak bezet door een ruitersdivisie; met den grootsten moed deden de kavaleristen het zware werk der infanteristen. Een compagnie van het 8de lansiers bezette de veld-

wacht van Reigersvliet; de karabiniers wielrijders stonden te Oud-Stuivekenskerke. De loopgraven langs den spoorweg, in het vak van Reigersvliet, waren bezet door een compagnie van het 4de lansiers, en verder achteraan, in de ondersteuningslinie, stond een bataljon jagers te paard.

De nacht van 5 op 6 Maart was zeer rustig. De patroeljes, die zooals gewoonlijk uitgegaan waren, hadden niets bijzonders bemerkt, ten hoogste hoorde men eenige geruchten in de richting van Kloosterhoek. Later is het uitgekomen, dat zij voortgebracht werden door het aanbrengen van materiaal voor den aanval. Tegen middernacht werd de majoor van de loopgraaf door kommandant Brennet, bevelhebber der veldwacht van Reigersvliet, daarvan verwittigd.

Opeens; om 5 uur 's morgens, begint men onze loopgraven schrikkelijk te beschieten. Granaten, bommen en mijnen vallen gelijk hagel, het verdedigingsstelsel wordt overhoop geworpen, de manschappen moeten in de dekkingen kruipen, telefonische verbindingen zijn onderbroken. Ditt geweldig geschuutsvuur duurde 8 minuten. Om 5 uur 8 m., nadat de pionniers tot aan de ijzerdraadversperring gekropen waren en deze hadden doorgesneden, kwam de aanval los.

Ditmaal was het geen plaatselijke overrompeling, maar wel een machtige aanval. De vijand was besloten de veldwacht in te nemen en ons op den Westelijken oever van de beek terug te dringen. Onze posten ten Westen verhinderden zijn verbindingen en zijn bezetting op den Westelijken oever van den IJzer. Hij wilde hier een einde aan stellen en daarom deed hij met stoottroepen van de 50e, 358e en 360e regimenten welke tot de 214e I. D. (een divisie keurtroepen en die op 27 Februari van Kamerijk gekomen was) behoorden, een geweldigen aanval. De aanvalstroepen bestonden uit 9 officieren, ongeveer 300 man en 10 machinegeweren.

Deze belangrijke kriegsverrichting was ondersteund door twee andere aanvallen: een in 't Noorden, moest zich van den post «Twee appelaars» meester maken; de andere, ten Zuiden, was tegen de veldwacht van Oud-Stuivekens-

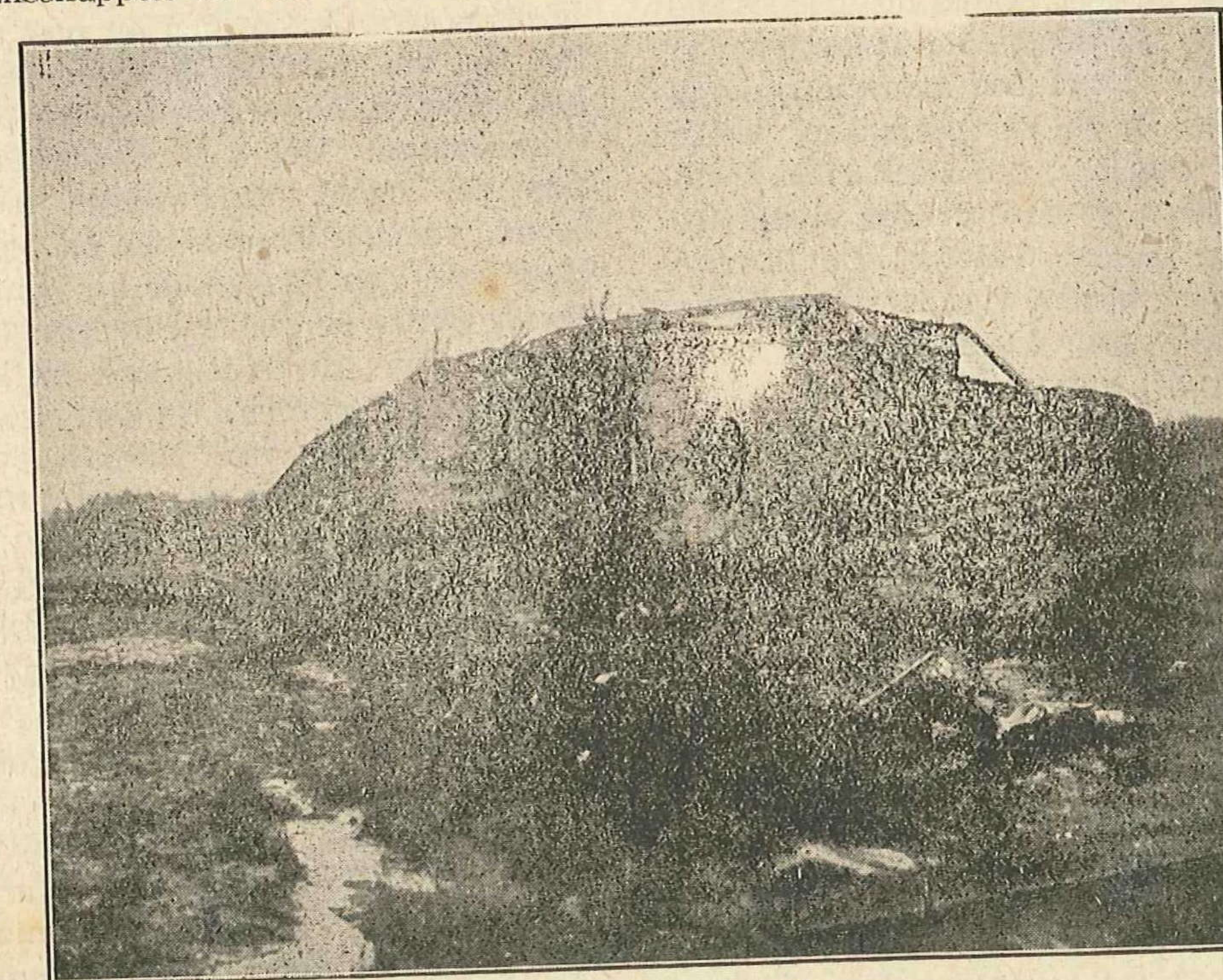
kerke gericht; deze laatste werd slechts uitgevoerd om ons te verschalken; wij zullen het dan ook maar aanstonds zeggen: hij werd door ons vuur onmiddellijk verijdeld.

Te Reigersvliet daarentegen was de beschieting zoo geweldig dat de verdedigers, niettegenstaande hun heldhaftigen weerstand, door de levendige aanvallen overwonnen werden. De vijand had weldra onze eerste linie ingenomen, richtte toen zijn troepen naar het Westen waar hij eenige kleine loopgraven bezette, die het bruggehoofd vormden aan den overkant der beek.

Kommandant Brennet stond met eenige manschappen en een afdeling ma-

Ondertusschen bleef onze artillerie niet werkeloos. Nauwelijks drie minuten nadat de Deutsche beschieting, die den aanval voorbereidde, begonnen was, deed Majoor Verhavert, bevelhebber van een groep bereden batterijen, een hevig afsluitingsvuur richten op de strook vóór onze bedreigde veldwachten. Een batterij houwitsers van 105 der 2de divisie nam ook weldra deel aan het gevecht.

De toestand van kommandant Brennet en zijn manschappen was niet minder kritisch. De vijand had niet alleen den post benoorden «Twee Appelaars» bezet, maar ook in 't Zuiden was hij tot aan de hoeve «des trois pignons» vooruit gerukt en bedreigde de verdedigers

Een vastzittende Engelsche tank bij Passendale

chinegeweren in de twee loopgraven, die den Westelijken oever der beek volgden en welke op den Serpentvonder uitliepen; deze loopbrug was de eenige verbinding met het achterfront. Eenige verdedigers die uit de posten, welke door den vijand genomen waren, hadden kunnen vluchten, kwamen zich onder zijn bevel stellen. Brennet geeft aan zijn moedige manschappen opdracht, kost wat kost de plaats te behouden. Zoodra zij een helsch vuur, dat den aanvaller onmiddellijk op de vlucht drijft.

zijdelings aan te vallen.

Om 6 uur gelukkig, toen Brennet slechts over 15 mannen beschikte, kreeg hij een kostbare hulp. Het was de groep der kavaleristen patroeljeerders, die bij het gerucht van het gevecht onder bevel van luitenant Van den Heuvel, ter hulp snelde. Brennet besloot onmiddellijk zelf een aanval te wagen ten einde de kleine loopgraven van het bruggehoofd, waarvan het bezit noodzakelijk was om een tegenaanval uit te voeren, te heroveren.

Onder dekking van machinegeweer-

vuur rukken de patroeljeers ten aanval, veroveren de loopgraven, nemen 19 gevangenen en een machinegeweer. Op dit oogenblik krijgen zij nieuwe versterking: eenige patroeljeers van wielrijdersbatalljons onder bevel der luitenanten Masui en Brasseur. Het moedig troepje bezet de veroverde loopgraven, richt er zich in, en niettegenstaande het levendig vuur, waarmede het van alle zijden bestookt wordt, houdt het stand.

De vijand schijnt nochtans een nieuwen aanval te willen voorbereiden. Terwijl zijn artillerie beproeft aan onze hulptroepen den doortocht te belemmeren, komt een zwerm vliegtuigen onze vurende batterijen en onze loopgraven aan den spoorweg bestoken. Maar, het is verloren werk, want nu de toestand verbeterd is, richten de batterijen van majoor Verhavert (een man die zijn vak ken) een der 5e en 6e divisies, welke het vak bezetten, een doeltreffend vernielingsvuur op de door den vijand ingenomen posten. Generaal De Blauwe heeft daarenboven de kavaleriedivisie doen verwittigen en maatregelen genomen om een tegenaanval uit te voeren. Wegens het gevaar dat de troepen liepen door bij vollen dag over den vorder « De Serpent » te trekken, had men eerst gedacht den tegenaanval tot den avond uit te stellen. Maar wachten was den vijand tijd geven om zich in te richten, om hulp te krijgen en dus de moeilijkheid der krijgsverrichtingen te vergrooten. Ook nam generaal De Blauwe het krachtig besluit onmiddellijk op te treden.

De artillerie, die de Duitsche en de door de Belgen verloren posten reeds onder vuur genomen had, zou op het oogenblik van den aanval verder schieten en daardoor de Duitschers afzonderen. Aan Majoor Jones werd bevolen met zijn kavaleriebataljon, dat twee kompagnies sterk was, een van het 1e, een andere van het 2e jagers te paard, aan te vallen.

Terwijl een patroelje de troepen van kommandant Brennet ging versterken, trok het bataljon, om 11 uur, in kleine groepjes naar de loopgraven aan den spoorweg, bij den uitgang van den vorder « De Serpent ». Toen brok de 2e kompagnie (kommandant Landrain) in kleine groepen over de brug. Zonder gehinderd te worden kwam zij er over en

kort na den middag was zij weer gansch verzameld in de loopgraven van Reigersvliet. Majoor Jones was ook daar, hij deed de 1e kompagnie (kommandant Ouvreleaux) dezelfde beweging uitvoeren. Vóór 13 uur had hij de noodige bevelen gegeven tot den aanval der drie posten ten Zuiden van de veldwacht. Deze zullen door de jagers en patroeljeers-wielrijders genomen worden. Iedereen is vaardig. Majoor Jones geeft een laatste raad. Om 13 uur 15, geeft hij het sein om de kanonnen verder te doen schieten. Op hetzelfde oogenblik springen jagers en wielrijders zoo onstuimig vooruit, dat bijna onmiddellijk de drie posten met hun garnizoenen ingenomen worden. De ruiters maken zich op hetzelfde oogenblik van den 4n post meester. Nu, om naar het Noorden te trekken, moet men de drie overige posten vermeesteren. Met veel handgranaten, aan het hoofd van eenige heiden, neemt luitenant Thimus den 5n post in. Maar voor den 6en wordt hij door het helsch werk van een machinegeweer tegengehouden; dit moet eerst tot zwijgen gebracht worden. Op een sein nemen de batterijen van Verhavert den post onder vuur, weinige oogenblikken daarop werd hij door onze troepen bezet.

De zevende post — van de « Twee Apelaars » — biedt ook een hardnekkigen weerstand. Zijn garnizoen bestaat uit een officier, al de Duitschers, die aan onze troepen ontsnapt zijn, staan onder zijn bevel. Om den weerstand van dezen post te breken moet men 't geschutvuur er op samentrekken. Om 17 uur 50, is het afgelopen. Gansch het garnizoen werd gedood of gevangen; geen enkele Duitscher kon het kasteel van Vicogne bereiken.

Aldus liep, na een gevecht dat dertien uren duurde, de Duitsche onderneming uit op een bloedigen tegenslag. Van 9 officieren en driehonderd man, die met het uitdrukkelijk bevel de veldwacht te veroveren ten aanval trokken, werden 5 officieren gevangen genomen, 1 werd gedood, 102 gevangen en 25 gekwetsten bleven in onze handen, 31 lijken lagen op het veroverd terrein. Van de 10 machinegeweren, die in werking werden gesteld, werden er 9 in onze linies meegebracht alsook een aanzienlijke buit, namelijk: geweren, patronen

en granaten. De aanvalstroepen werden, gansch vernield.

De gevonden dokumenten en de verklaringen der gevangenen hebben het belang van den tegenslag bevestigd. Want, om het welslagen der krijgsvaerichting te verzekeren, had de bevelhebber der 214e divisie dezen aanval niet alleen aan bijzondere, daartoe voorbereide troepen toevertrouwd, maar verscheidene dagen van tevoren hadden ze dezen aanval herhaald, te Zande, op een terrein waar onze stellingen zoo juist mogelijk nagemaakt waren. Aan deze troepen had men bijzondere uitdeelingen gedaan van « Delikatessen » ten einde hun meer moed te geven.

De heldenmoed onzer soldaten, hun koelbloedigheid, zoowel als de bekwaamheid en de vastberadenheid hunner aanvoerders, veranderden de vijandelijke poging in een werkelijke ramp.

De Koning wilde persoonlijk, aan de helden van den dag zijn voldoening uitdrukken. In tegenwoordigheid der Koningin gaf hij, eenige weken later, een nieuw vaandel aan het 1e Jagers te paard en hij zelf schonk eere teekens aan de officieren en soldaten die zich bijzonder onderscheiden hadden. Eindelijk, om den moed, welke de eenheden in het gevecht van 6 Maart ten toon gespreid hadden, te vereeuwigen, werden: het 1e en het 2e regiment der Jagers te paard, de artilleriegroep der ruiterdivisie, het 1e en het 2e bataljon der karabiniers wielrijders, de IIIe groep van het 2e regiment artillerie, de 3e batterij van de IIIe groep van het 8e regiment artillerie, gemachtigd op hun vandel, richtvlaggen en op de schilden hunner kanonnen den naam « Reigersvliet » te schrijven.

En zoo had de strijd weer gewoed daar aan het Yzerfront...

Men wist het te Oostende, en vroeg zich af, wat de toekomst nog al brengen zou... De nood werd nijpender. Op sommige tijden mochten de visschers uitgaan, onder de kust natuurlijk en onder bepaalde voorwaarden. En als ze dan wat visch aan wal brachten, was het een geloop, om een deel van den buit te kunnen krijgen. Wat moest men

al niet scharrelen om het karig dagelijksch voedsel! Doch dat visschersbedrijf ging met horten en stooten. Eens wierpen de Engelschen bommen naar de kleine vloot (1)... Dan weer verbood de bezetter het uitvaren, omdat hij de zaak niet vertrouwde...

Aldus werd het leven in 't bezet land steeds harder...

In Mei zetten de Duitschers hun offensief voort. Den 25en Mei begon een vreeselijke slag in Frankrijk, tusschen Soissons en Reims. Na een bloedige worsteling in de straten viel Soissons; dan Fère-en-Tardenois (29 Mei). De vijand bereikte de Marne... Op 4 Juni luwde de strijd weer, maar in die enkele dagen boogde Ludendorff op 55.000 gevangenen, 650 kanonnen en 2000 machinegeweren.

En op 4 Juni bekende Clemenceau in de Fransche Kamer: « De indrukking is gekomen, enorm voor 't Britsche leger, met ongelooflijke verliezen, en angstwekkend voor het Fransche leger. Onze effectieven raken uitgeput, maar de Amerikanen komen voor de beslissende worsteling. Het is de taak der levenden het prachtig werk der dooden te voltooien ».

Het was een smartelijke mededeeling, de erkenning van den hoogernstigen toestand. En in Juni begon de vijand weer.

Moorddadig was de strijd bij Soissons en bij Reims. Den 15en meldde men uit Berlijn, dat men sedert 21 Maart 200.000 gevangenen en 2500 kanonnen had genomen... Maar eindelijk zou het gevechten.

(1) Op 23 December 1916 bij geweldigen, plotsopkomenden storm trof nog een ramp de visscherij. 's Morgens waren de bootjes bij kalm weer om sprot gevaren. Rond den middag veranderde het weer. De tuigboot nam 8 sloepjes op sleeptouw, maar de verbinding brak tusschen het tweede en het derde. Twee bootjes konden de haven binnen loopen. De andere dreven naar Blankenberge. Een strandje bij Oostende. De sleepboot redde wat zij kon. Er waren 27 vaartuigjes buiten. Vijf bootjes vergingen. Er waren negen dooden: Major François, Everaert Camiel, Van Wulpen Lodewijk, Goeghebur Frans, Kroothoop Jozef, Kabo Jozef, De Saever Isidoor, David Lodewijk, Grunewald Ernest. Op 4 Januari had in de hoofdkerk een rouwdenkplaats, besteld door het Vrije Visschersgilde.

HET BLOEDIG IJZERLAND

DOOR
A. HANS

EEN GEZICHT OP DE VOORMALIGE SAKEN TE NIEUWPOORT

MET DOORSNIFFEN VAN FRIGATELORRAE IN HET «NEMANDELAND»

Uitgever J. HOSTE, 36, St-Pieterstraat, Brussel